

بحثی پیرامون اعتبارات اسنادی

بخش اول - کلیات

در قلمرو فعالیت و عملیات اعتباری بانکها، اسناد و اوراق زیادی جریان دارد. از باب آشنایی با برخی از اینگونه اسناد و امکان یک بررسی تطبیقی، در این مقاله، منحصرآ از اعتبارات اسنادی، به عنوان یکی از ابزارهای مهم تجارت بین المللی سخن به میان می آوریم.

بند اول - مقدمه

۱ - «اعتبارات اسنادی»^(۱) نوعی از «اعتبارنامه های تجاری»^(۲) و یکی از ابزارهای مهم تجارت بین المللی است که ابتکار تدوین آن به «اتاق بازرگانی بین المللی»^(۳) می رسد. از جمله مهمترین اقدامات این اتاق، تهیه و تدوین مقررات و رویه های متحدالشکل برای ابزارهای مختلف تجارت بین المللی است. «مقررات و رویه های متحدالشکل اعتبارات اسنادی»^(۴) را می توان بعنوان نمونه بارز این اقدامات دانست.

1- Documentary credits-crédits documentaires.

2-Letter of credit - Lettre de crédit.

در عرف بانکی کشور ما Letter of credit را که به علامت L/C شهرت دارد، «اعتبار اسنادی» می نامند. این اصطلاح معمولاً در خرید و فروش های بین المللی که موضوع آن کالا یا خدمات است، مورد دارد. در تألیفات حقوقی ایران، از این اصطلاح به «اعتبارنامه» نیز نام برده می شود.

رجوع شود به: دکتر جلال عبده، سلسله مقالات «کلیاتی در حقوق بانکداری» منتشره در مجله کانون بانکها، سالهای ۵۶ - ۱۳۵۵.

3-International Chamber of commerce (ICC)

4- Uniform customs and practice for documentary credits.

اکنون متجاوز از نیم قرن از نخستین باری که «اتاق بازرگانی بین‌المللی» مقررات متحدالشکل اعتبارات اسنادی را، در هفتمین کنگره خود، در ۱۹۳۳ در وین پذیرفت، می‌گذرد.

در طی این مدت، بازرگانی بین‌المللی، از بسیاری جهات، دچار تغییر و تحولات چشمگیر و بنیادی شده است. با این وجود، مقررات متحدالشکل اعتبارات اسنادی، بعنوان جزء مهمی از تجارت بین‌المللی همچنان استوار و پابرجا مانده است. هر روزه، هزاران اعتبار اسنادی، در سراسر جهان، از طریق بانکها، گشایش می‌یابد. شمار روز افزونی از مدیران بانکها، شرکتهای تجاری، مشاورین حقوقی و دادگاهها، نیازمند آگاهی کامل از مقررات حاکم بر این امرند و روزانه آنها را بکار می‌برند.

۲ - در پاسخ به این پرسش که چگونه «مقررات متحدالشکل اعتبارات اسنادی» توانسته در طی این دوره طولانی همچنان بقوت و اعتبار خود باقی بماند، رئیس کمیسیون فنون و روشهای بانکی اتاق بازرگانی بین‌المللی دوعلت برای آن برشمرده است:

اول - اینکه واقعیتهای تجارت بین‌الملل تداوم نیاز به اعتبارات اسنادی ولذا نیاز به مجموعه‌ای از ضوابط حاکم بر این اعتبارات را که مقبولیت بین‌المللی داشته باشد، ایجاب می‌کند.

دوم - اینکه «مقررات متحدالشکل اعتبارات اسنادی» خوشوقتانه یک متن زنده بوده است که بطور منظم در «کمیسیون بانکی» اتاق بازرگانی بین‌المللی مورد تجدیدنظر قرار گرفته و به‌هنگام شده است. (۱)

تا قبل از ۱۹۶۲، «مقررات متحدالشکل اعتبارات اسنادی» چنان طرح شده بود که عمدتاً بانکداران را در مقابل دستورات ناقص و غیردقیق خریدار مصون می‌داشت. در تجدیدنظر ۱۹۶۲ یعنی نخستین تجدیدنظری که قبول عامه یافت، ضمن تأکید بر وظیفه خریدار در تصریح خواسته‌های او، رسوم بانکداری بین‌المللی و دیگر قواعدی که عملیات بانکداری را تسهیل می‌کرد، بدون گردیده بود. (۲)

تجدیدنظر ۱۹۷۴، به تغییرات حاصله در تهیه اسناد و روشهای کار پرداخت

۱ - پیشگفتار آقای برنارد . س . وبل Bernard. S. Wheble رئیس کمیسیون فنون و روشهای بانکی اتاق بازرگانی بین‌المللی بر «مقررات متحدالشکل اعتبارات اسنادی» - نشریه شماره ۴۰۰ اتاق بازرگانی بین‌المللی، چاپ بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران.

۲ - همان مرجع.

که ناشی از پیشرفت تسهیلات تجاری و انقلاب در حمل و نقل دریایی. استفاده از کانتینر و توسعه حمل و نقل مرکب (۱)، بود آینده نگری مورد قبول اتاق بازرگانی در عملکردهای بانکداری منعکس بود. (۲)

آخرین تجدیدنظر در مقررات مذکور، در سال ۱۹۸۳ انجام شده و از اول اکتبر ۱۹۸۴ لازم الاجراء گردیده است.

این تجدیدنظر با همکاری «کمیسیون حقوق تجارت بین الملل سازمان ملل متحد» (۳) و نمایندگان از محافل تجارت، صنعت، بیمه، حمل و نقل و بانکداری به عمل آمده است.

متن جدید در جلسات متعدد کمیسیون بانکداری اتاق بازرگانی بین المللی تنظیم و به تصویب رسیده است.

مقررات جدید به «نشریه شماره . . . اتاق بازرگانی بین المللی» معروف است و، در سطح جهانی، اختصاراً یو. سی. پی. (۴) U. C. P. نامیده می شود.

در حال حاضر، ۱۶۵ کشور الحاق و موافقت خود را با آن اعلام داشته اند.

در ایران، تا سال ۱۳۵۵ بعضی از بانکهای کشور، بصورت انفرادی به مقررات مذکور پیوسته بودند ولی در این سال قانون بانکهای وقت، مقررات یاد شده را تصویب نمود و الحاق دسته جمعی کلیه بانکهای ایرانی به آن را رسماً به اتاق بازرگانی اعلام داشت. در مورد مقررات فعلی نیز شورای عالی بانکها در تاریخ مهرماه ۱۳۶۳ (اول اکتبر ۱۹۸۴) آن را مورد تأیید قرارداد و به کلیه بانکهای کشور ابلاغ نمود که رعایت و اجرای این مقررات از همان تاریخ الزامی است. (۵)

بند دوم - کاربرد اعتبارات اسنادی

۳ - در قلمرو تجارت بین الملل، نحوه پرداخت بهای کالا و خدمات، معمولاً

1-Combined transport - transport combiné

۲ - همان مرجع .

3- United Nations commission on international Trade Law (UNCITRAL)

۴ - U. C. P. مخفف Uniform customs and practice است . مقررات متحدالشکل

اعتبارات اسنادی، متن فارسی رسمی ندارد و متن انگلیسی سلاک عمل است و این متن، از یک طرف توسط بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران و از طرف دیگر، توسط آقای شاهین قهرمانیان از شرکت سهامی ایران حامی، به فارسی ترجمه شده و از آن در این مقاله، با کلمات اختصاری «مقررات» یا «مقررات متحدالشکل» نام برده شده است .

۵ - دکتر اسدالله کریمی، مروری بر اعتبارات اسنادی و آخرین مقررات متحدالشکل اعتبارات اسنادی، مجله حقوقی دفتر خدمات حقوقی بین المللی جمهوری اسلامی ایران، شماره

نهم، پاییز - زمستان ۱۳۶۷، ص ۹۲ .

به سه شکل زیر صورت می پذیرد :

- از طریق اعتبارات اسنادی،

- از طریق بروت ارزی،^(۱)

- از طریق حواله های ارزی.^(۲)

در برخی از موارد وپاره ای از کشورها، طرفین یک قرارداد بین المللی، از اصل حاکمیت کامل اراده برخوردار نیستند و در انتخاب اشکال مختلف فوق، آزادی عمل چندانی ندارند. قوانین و مقررات صادرات و واردات کالا یا خدمات، در اینگونه کشورها، ورود یا صدور کالا یا خدمات را منحصرأ از طرق خاصی تجویز می نمایند. ولی در هر صورت، می توان براین عقیده بود که دادوستدهای بین المللی ونحوه پرداخت بهاء، غالباً از طریق گشایش اعتبارات اسنادی است. مقررات متحدالشکل، علی الاصول وقتی قابلیت اعمال پیدا می کند که طرفین آن را، در قراردادشان، گنجانده باشند. ماده اول «مقررات» می گوید :

«این مقررات در مورد کلیه اعتبارات اسنادی، و در حدودی که مراعات آن میسر است، در مورد اعتبارات اسنادی ضمانتی (Stand-by)، اجراء می شود و رعایت آن برای همه طرفهای ذیربط الزامی است، مگر اینکه ترتیب دیگری صریحاً مورد توافق قرار گرفته باشد. مراعات این مقررات در هر اعتبار اسنادی از طریق درج مفادی دایر براین که اعتبار مطابق مقررات متحدالشکل اعتبارات اسنادی سال ۱۹۸۳، نشریه شماره ۰۰۴ اتاق بازرگانی بین المللی، افتتاح شده، ملحوظ می گردد.»

اعتبارات، وقتی «اسنادی» است که موضوع آن «اسناد» است و این «اسناد» است که مورد معامله قرار می گیرد. بعبارت ماده چهار از مقررات متحدالشکل :

«در عملیات اعتبار، کلیه طرفهای ذیربط اسناد را معامله می نمایند و نه کالا، خدمات یا سایر عملکردهایی که اسناد مرتبط با آنها است.»

ع - کاربرد مؤثر اعتبارات اسنادی، در داد و ستدهای بین المللی است. در این نوع معاملات، که خریدار و فروشنده در کشورهای مختلف قرار دارند، فروشنده در ارسال کالا قبل از دریافت وجه آن، دچار تردید و دودلی است و در عین حال خریدار هم ترجیح می دهد تا کنترل خود را بر کالا حفظ نکرده، وجه

1- Documentary drafts

2- Foreign payment

آن را نپردازد، از آنجا که تطبیق پرداخت با تحویل عمی کالا و به عبارت دیگر، قبض و اقباض به ندرت میسر است، از اینرو راه حلی میانہ مورد توافق قرار می گیرد که عبارتست :

از پرداخت وجه در مقابل «تحویل ضمنی»^(۱) یعنی تحویل «اسنادی» که مالکیت، یا کنترل بر روی کالا را منتقل می سازد.^(۲)

پس، اعتبارات اسنادی، به عنوان یک مکانیسم پرداخت و سند معتبر بانکی، به طرفین یک قرارداد یا بیع بین المللی، این اطمینان را می دهد که معامله آنها، با واسطه بانکهای کارگزار، علی القاعده جریان طبیعی خود را طی خواهد نمود، به این معنی که فروشنده، پس از تسلیم اسناد حمل به بانک، وجه اعتبار را نقد خواهد کرد و خریدار نیز اطمینان می یابد که اسناد حمل طبق شرایط مقرر در اعتبار، به بانک ارائه شده و کالا در راه است و قرارداد منعقد به مرحله اجراء در آمده است. از همین رو، قضاات انگلیسی از اعتبارات، بعنوان «شریان حیاتی تجارت بین المللی» یاد کرده اند.^(۳)

اعتبارات اسنادی، به مثابه اکثر اسناد تجاری، معمولاً وسیله کسب اعتبار و تأمین منابع مالی نیز می باشد. به این توضیح که بانک صادرکننده اعتبار، برات ذینفع را قبولی می نویسد، خریدار یا مشتری بانک در واقع به جای پرداخت فوری، نوعی اعتبار به سررسیدهای مختلف تحصیل می کند. فروشنده یا ذینفع اعتبار نیز با صدور برات بجای دریافت فوری، یک قبولی بانکی که دارای سررسیدهای است، بدست می آورد. این روش پرداخت، برای خریدار فرصتی ایجاد می کند که برای پرداخت وجه برات یا بروات به بانک، در سررسیدهای مربوطه، بتواند کالای خریداری خود را به دیگری بفروشد و یا آن را به گونه دیگری به وجه نقد تبدیل کند. بدین ترتیب، از طریق گشایش اعتبارات اسنادی، خریدار مبالغ مالی لازم را برای انجام معامله، احتمالاً با مبلغ و هزینه کمتری، در مقام مقایسه با اخذ وام، بدست می آورد.

o - در حقوق انگلیس «مقررات متحدالشکل» از قدرت قانونی و یا اعتباریک عرف تجاری برخوردار نیست. ولی وقتی طرفین، مطابق ماده ۱ «مقررات متحدالشکل» آن را در قرارداد منعقد پذیرا شده باشند، قابلیت اعمال دارد. در ارتباط

1- Constructive delivery

۲ - برنارد . س . ویل، مرجع یاد شده .

3-Clive M.Schmitthoff, The Law & practice of international trade. 8 ed. London, Stevens & Sons 1986, p.336

با معاملات اتباع انگلیسی با اتباع خارجی، بانکهای انگلیسی معمولاً این «مقررات» را رعایت می‌کنند.

نتیجه اینکه محاکم انگلیس با مقررات متحدالشکل آشنایی دارند و به کرات آن را مورد تفسیر قرار داده‌اند. (۱)

در فرانسه نیز وضع بر همین منوال است. (۲)
در ایالات نیویورک، اگر توافق طرفین بر اعمال «مقررات متحدالشکل» باشد و با اینکه مقررات مزبور، عرفاً قابل اعمال باشد، در اینصورت، «مقررات متحدالشکل» جایگزین «قانون تجارت متحدالشکل راجع به اعتبارات اسنادی» (۳) خواهد بود. (۴)

بند سوم - تعریف اعتبارات اسنادی

۶ - اصطلاح «اعتبارات اسنادی» از دیدگاه مقررات متحدالشکل، به هرگونه ترتیبات تحت هر نام و مشخصات، اطلاق می‌شود که به‌وجب آن یک بانک (بانک بازکننده اعتبار) (۵) بنا به درخواست و مطابق دستور یک مشتری (متقاضی اعتبار) (۶) موظف می‌شود تا در مقابل ارائه اسناد معین و مشروط بر اینکه شرایط و مقررات اعتبار رعایت شده باشند:

۱ - پرداختی را به شخص ثالث (ذینفع) (۷) یا به حواله کرد او انجام دهد یا براتهای کشیده شده توسط ذینفع را پرداخت نموده یا قبولی نویسی نماید، یا،
۲ - به بانک دیگری (۸) اجازه دهد که این پرداخت را انجام دهد، یا چنین برواتی را پرداخت، قبول، یا معامله کند. (۹)

به نحوی که ملاحظه می‌شود، اعتبارات اسنادی بنا به تقاضای مشتری تنظیم می‌شود و نوعاً سه طرف دارد:
۱ - بانک بازکننده یا گشاینده اعتبار،

1-Schmitthoff, op.cit., p.338

2- Georges Ripert, Traité élémentaire de droit commercial, T.2, 10e éd. Paris 1986, L.G.D.J., pp.366 et suiv

3- Uniform commercial code on letters of credit U.C.C. Article 5

4-Schmitthoff, op.cit., p.338

5- The issuing bank

6- The applicant for the credit

7- The beneficiary

8- The advising bank

۹ - ماده ۲ مقررات متحدالشکل .

۲ - مشتری یا متقاضی اعتبار،

۳ - ذینفع یا فروشنده که مطابق شرایط اعتبار، حق مطالبه وجه اعتبار را دارد.

بند چهارم - انواع اعتبارات اسنادی

۷ - اعتبارات اسنادی، حسب موارد و موضوعات، به چند نوع تقسیم شده‌اند: اعتبارات را از جهت صدور و امکان تغییر و ابطال آن ممکن است به دو صورت

باز نمود :

- اعتبار اسنادی قابل برگشت Revocable L/C

- اعتبار اسنادی غیر قابل برگشت Irrevocable L/C

حسب مقررات متحدالشکل اعتبارات اسنادی :

«... کلیه اعتبارات باید بطور وضوح مشخص گردد آیا قابل

برگشت یا غیرقابل برگشت هستند.»

«در صورت فقدان چنین تصریحی اعتبار قابل برگشت تلقی خواهد

گردید.»^(۱)

در اعتبار اسنادی قابل برگشت (یا قابل فسخ)، خریدار حق دارد بدون اجازه

ذینفع شرایط اعتبار را تغییر داده یا آن را باطل کند.

بند الف از ماده ۹ مقررات متحدالشکل در این باره می‌گوید :

«اعتبار قابل برگشت را می‌توان در هر لحظه بدون اطلاع قبلی

به ذینفع تغییر شرایط داده یا باطل نمود.»

وضع در اعتبارات اسنادی غیر قابل برگشت یا غیرقابل فسخ چنین نیست

و خریدار حق ندارد بعد از ابلاغ اعتبار به ذینفع در شرایط آن، بدون اجازه

ذینفع یا توافق با او، تغییری داده یا آن را باطل نماید.

اعتبارات اسنادی قابل برگشت، نظر به اینکه متضمن تعهد قطعی نیست،

از این رو کمتر در قلمرو تجارت بین‌الملل و معاملات بانکی رواج دارد ولی

اعتبارات اسنادی غیرقابل برگشت، متضمن تعهد قطعی است و از اسناد تعهدآور

بانکی بحساب می‌آید. بند الف از ماده ۱۰ مقررات متحدالشکل می‌گوید :

«اعتبار غیر قابل برگشت برای بانک بازکننده اعتبار در صورتیکه

اسنادی که در اعتبار معین گردیده ارائه شده و مواد و شرایط اعتبار

رعایت شده باشد، زیر تعهد قطعی بوجود می‌آورد...»^(۲)

(تأکید از نویسنده است)

۱ - بند ب ماده ۷ مقررات متحدالشکل.

۲ - بند ج ماده فوق‌الذکر.

اعتبارات اسنادی غیرقابل برگشت، به جهت ایجاد «نعهد قطعی» برای خریدار و بانک گشایش کننده اعتبار، از ارزش و اهمیت خاصی برخوردار است و قرارداد های بین المللی خرید و فروش غالباً بر مبنای این نوع اعتبارنامه انجام می گیرد زیرا هرگونه تغییری در شرایط مندرج در اعتبار و یا ابطال آن باید با توافق بانک صادرکننده اعتبار و ذینفع صورت پذیرد و بانک بازکننده اعتبار مکلف است به تعهدات مندرج در متن اعتبارنامه، از جمله انجام پرداخت یا فراهم آوردن وسیله پرداخت، و شرایط قبولی (در صورتیکه بروات به عهده بانک مذکور توسط ذینفع کشیده شده) عمل نماید. (۱)

۸ - اعتبارات اسنادی از جهت تأیید و مسؤولیت تضامنی بانک ابلاغ کننده اعتبار نیز بر دو نوع است :

- اعتبارات اسنادی تأیید شده **Confirmed L/C**

- اعتبارات اسنادی تأیید نشده **Unconfirmed L/C**

اعتبارات اسنادی تأیید شده، به اعتبارنامه ای گفته می شود که پرداخت مبلغ اعتبار توسط بانک «تأیید شده» باشد. این نوع اعتبارنامه الزاماً شامل اعتبارات اسنادی غیرقابل برگشت می شود.

اعتبارات اسنادی تأیید شده، به ویژه پس از انقلاب اسلامی ایران از طرف فروشندگان خارجی معمول شده بود و از خریداران ایرانی می خواستند تا «اعتبارات اسنادی غیرقابل برگشت و تأیید شده» **Confirmed & Irrevacable L/C** بازکنند.

حسب عقیده برخی این امر ممکن است به این دلیل باشد که فروشنده اطمینان کافی از وضع بانک صادرکننده اعتبار و وضعیت مالی و بین المللی آن ندارد و یا از این هراس دارد که بعلت خصومت و دشمنی بین دو کشور، اعتبار گشایش یافته غیرقابل برگشت بانک صادرکننده بی ارزش شود و یا تا هنگامیکه زمان تسلیم اسناد و پرداخت وجه فرا می رسد وضع بانک صادرکننده متزلزل گردد و یا در صورت ایجاد اختلافی مجبور شود در یک دادگاه بیگانه در کشور خریدار و ادار به اقامه دعوا بر علیه بانک صادرکننده گردد. بنابراین فروشنده اصرار دارد که یک بانک مورد قبول در کشور خودش، اعتبار صادره بانک خریدار را تأیید نماید و بدینوسیله بانک صادرکننده و بانک تأییدکننده مشترکاً و جداگانه هر یک در مقابل ذینفع متعهد باشند.

۹ - اعتبارات اسنادی از لحاظ قابلیت نقل و انتقال آن از طرف ذینفع به اشخاص ثالث نیز ممکن است به :

- اعتبارات اسنادی قابل انتقال Transferable L/C

- اعتبارات اسنادی غیر قابل انتقال Non - Transferable L/C تقسیم شوند .

هر یک از این دو نوع اعتبار ممکن است شامل اعتبارات اسنادی وارداتی یا صادراتی، قابل برگشت یا غیر قابل برگشت، تأیید شده یا تأیید نشده گردد . اعتبارات اسنادی وقتی قابل انتقال است که ذینفع آن بتواند آن را به دیگری منتقل نماید . شرط انتقال باید به هنگام گشایش اعتبار، در اعتبارنامه مربوطه تصریح شود . در این نوع اعتبار، خریدار شخص معینی را برای تسلیم اسناد حمل و استفاده از مبلغ اعتبار، در نظر ندارد و انتقال ممکن است نسبت به قسمتی یا تمامی اعتبار و برای یک یا چند نفر به عنوان ذینفع باشد . بند الف از ماده ۴ مقررات متحدالشکل اعتبارات اسنادی در این باره مقرر می‌دارد که :

«اعتبار قابل انتقال اعتباری است که طبق آن ذینفع حق دارد از بانکی که مأمور برای پرداخت، قبولی یا هر بانکی که مجاز به معامله شده درخواست نماید که ترتیب استفاده از قسمتی یا تمامی اعتبار را برای یک یا چند طرف دیگر (ذینفع‌های ثانوی) فراهم آورد.»^(۱) در مورد لزوم تصریح به قابلیت انتقال اعتبار نامه، بند ب همان ماده می‌افزاید :

«اعتبار فقط در صورتی می‌تواند انتقال یابد که از طرف بانک بازکننده اعتبار صریحاً به عنوان «قابل انتقال» معین شده باشد. اصطلاحاتی از

۱ - در قلمرو حقوق بانکی، هرگاه اعتبار قابل انتقال، در عین حال قابل تقسیم نیز باشد به آن اعتبارات اسنادی قابل تقسیم Divisible L/C می‌گویند. ولی چنانچه اعتبارنامه بازنده، قابلیت تقسیم بین چند نفر را نداشته باشد، اعتبارات اسنادی غیر قابل تقسیم Non Divisible L/C نامیده خواهد شد .

اسروژه در بسیاری از موارد، اعتبارات اسنادی، بصورت قابل انتقال و قابل تقسیم گشایش می‌یابد. دلیل این امر این است که ذینفع اعتبار بعنوان صادرکننده، یا تولیدکننده و یا سازنده و یا واسطه شخصاً قادر به انجام کار نیست و بموجب اعتبارات اسنادی باز شده و با تصریح قید قابلیت انتقال و تقسیم از طرف خریدار، این حق را برای خود محفوظ نگاه می‌دارد تا بخش یا تمامی موضوع اعتبار را به اشخاص دیگری انتقال دهد و موجبات انجام کار را فراهم آورد .

قبیل «قابل تقسیم»، «قابل تجزیه»، «قابل واگذاری»، «قابل احاله» هیچ معنایی را به مفهوم شرط «قابل انتقال» نمی افزاید و نباید بکار برده شود.

شرط قابلیت انتقال اعتبارنامه تجارتي، در درجه نخست منوط به توافق خریدار و فروشنده است و تا زمانیکه بانک مربوطه با آن موافقت ننموده است، قابلیت اجرایی ندارد و بانک مذکور هیچ تعهدی به انجام چنین انتقالی نخواهد داشت. بموجب بند ج از ماده ۴۰ فوق الذکر:

«بانکی که از او درخواست شده (بانک انتقال دهنده) که انتقال را انجام دهد، خواه اعتبار را تأیید نموده یا ننموده باشد هیچ اجباری به انجام چنین انتقالی نخواهد داشت مگر در حدود و بطریقی که بانک مزبور صریحاً با آن موافقت کرده باشد.»

قابلیت انتقال اعتبارات اسنادی، به معنی و مفهوم ظهرونیسی و آثار واحکام آن نیست و اعتبار قابل انتقال فقط یکبار می تواند انتقال یابد. ولی اجزایی از یک اعتبار قابل انتقال (که جمعاً از مبلغ اعتبار تجاوز ننماید) می تواند جداگانه منتقل گردد مشروط بر اینکه حمل به دفعات غیرمجاز اعلام نگردیده باشد و مجموع چنین انتقالاتی به مفهوم یکبار تلقی خواهد شد.^(۱)

گشایش اعتبارات اسنادی، مبتنی بر اعتبار بانکی متقاضی آن است و مشتری متقاضی معمولاً جهت تأمین مبلغ اعتبار، درصدی از آن را بصورت سپرده، نزد بانک واریز می کند و کالای موضوع اعتبار به موجب قراردادهای مقدماتی وثیقه مطالبات بانک قرار می گیرد به عبارت دیگر بانک نسبت به کالای حمل شده، حق رهن دارد و چنانچه خریدار برای واریز مبلغ اعتبار و تحویل اسناد حمل مراجعه نکند، بانک با برخورداری از حق رهن، می تواند اقدام بفروش کالا نموده و با استفاده از حق ممتاز خود مطالبات خود را از محل فروش کالا وصول نماید.^(۲)

براین اساس، بارنامه مربوطه به کالای موضوع اعتبارات اسنادی، همواره متضمن قید به حواله کرد است و بدین ترتیب بانک اجازه دارد با ظهرونیسی به عنوان انتقال یا به عنوان وثیقه حقوق خود را به مرحله اجراء درآورد.

۱ - بند ۰ ماده ۴۰ مقررات متحدالشکل.

۲ - در حقوق انگلیس، رهن کالا ممکن است قبل یا بعد از حمل، بموجب trust receipt تحقق پذیرد و letter of trust یا delivery orders اسناد متضمن کالا نمی باشند.

وثیقه بودن کالای موضوع اعتبارات اسنادی، به بانک گشایش کننده اعتبار، تضمین کافی می دهد. ارزش کالا بموجب صورتحساب تجاری واسناد دیگر قابل تعیین است و جز در موارد بحرانهای سخت اقتصادی، طی مدت حمل، دچار نوسان قیمت چندانی نمی شود. معذک خطرانی بانکها را تهدید می کند. فی المثل در مورد کالاهای فاسد شدنی که متصدی باربری علی القاعده مسؤولیتی را از این بابت بعهده نمی گیرد و شرکت بیمه نیز آن را به نحو کاملی بیمه نمی کند، امکان بروز مشکلاتی برای بانک وجود دارد. همچنین صدور بارنامه دریایی در نسخ متعدد و امکان معامله متقلبانه نسخ، موجب بروز تعارضاتی میان دارندگان وثیقه نسبت به کالا می گردد. براین اساس طی سالهای اخیر به منظور جلوگیری از اینگونه تقلبات، مؤسسات کشتیرانی مکلف شده اند تا برای نسخ دیگر بارنامه قید غیرقابل معامله **Copy not negotiable** را به چاپ برسانند. (۱)

۱ - علاوه بر انواع یاد شده، می توان انواع دیگری از اعتبارات اسنادی را نیز نام برد
مثل :

Revolving L/C	اعتبار اسنادی گردان
Stand - by L/C	اعتبار اسنادی ضمانتی
Usance or defferred L/C	اعتبار اسنادی مدت دار
Back to back L/C	اعتبار اسنادی متقابل

از میان انواع یاد شده، آنچه در سالهای اخیر، بیشتر در کشور ما مورد یافته، اعتبار اسنادی مدت دار است. در این نوع اعتبار، براساس توافق فروشنده و خریدار، پرداخت مبلغ اعتبار، مدت زمانی پس از حمل کالا صورت می پذیرد، و فروشنده غالباً برات یا برواتی به سررسیدهای ششماه تا یکسال از تاریخ حمل، عهده بانک ابلاغ کننده اعتبار صادر می کند و آن را همراه اسناد حمل تسلیم بانک مزبور می نماید.

اعتبار اسنادی مدت دار، در واقع اعتباری است که فروشنده به خریدار می دهد تا پادردست داشتن اسناد حمل، کالای خود را از گمرک ترخیص نموده و طی مدت زمان مقرر، بفروش رسانده، بهای آن را به فروشنده بپردازد. این نوع اعتبار را برخی، معامله «نسیه تضمین شده» نام نهاده اند.

در نظام بانکی کشورهای اروپائی و آمریکائی، برای خرید و فروش این گونه بروات اسنادی، بازاری بوجود آمده است که در آن، بروات صادره معامله می شوند. به عبارت دیگر، فروشنده، در انتظار سررسید بروات نمی ماند تا وجه آنها را وصول کند، بلکه از بانک ابلاغ کننده می خواهد تا آن بروات را تنزیل و وجه آن را به وی بپردازد.

در ایران نیز بانک مرکزی بموجب بخشنامه ای در سال ۱۳۵۷، اجازه گشایش اینگونه اعتبارات را به سررسید یکسال از تاریخ حمل صادر نموده است.

رجوع شود به: دکتر اسدالله کریمی، سرجع یاد شده، ص ۱۰۷ - ۱۰۶.

بند پنجم - مراحل معامله اعتبارات اسنادی

۱ - در یک معامله یا دادوستد بین المللی، که پرداخت ثمن معامله مبتنی بر اعتبارات اسنادی است، معمولاً چهار مرحله متمایز از هم و عمدتاً سه قرارداد، مشاهده می‌شود. (۱)

۱ - فروشنده و خریدار خارجی در قرارداد خرید و فروش خود، ضمن تعیین شرایط معامله، موافقت می‌نمایند که پرداخت مبتنی بر اعتبارات اسنادی است، از این قرارداد، به قرارداد پایه اصلی یاد می‌شود. (۲)

۲ - خریدار در کشور خود، به بانکی (که به عنوان بانک صادرکننده یا گشاینده اعتبار خوانده می‌شود)، مراجعه می‌کند و به وی دستور می‌دهد تا اعتباری برای فروشنده خارجی افتتاح نماید.

در دستور خریدار به بانک خود، شرایط مورد توافق در قرارداد خرید و فروش، دقیقاً مشخص می‌شود.

روابط خریدار یا مشتری با بانک خود، موضوع قرارداد جداگانه است.

۳ - بانک گشاینده اعتبار، با یک بانکی در کشور محل اقامت فروشنده (که بانک کارگزار یا ابلاغ کننده اعتبار نامیده می‌شود) هماهنگی لازم را بعمل می‌آورد تا برات صادره توسط فروشنده را، پس از تحویل اسناد حمل، معامله، قبول، یا پرداخت نماید.

این قرارداد، نوعاً روابط فیما بین دو بانک را تعیین و بیشتر ماهیت وکالت یا نمایندگی را دارد. (۳)

۴ - بانک کارگزار به فروشنده اطلاع می‌دهد که آماده است برات او را، به شرط تحویل اسناد حمل، معامله، قبول و یا پرداخت نماید. بانک مزبور ممکن است این عمل را بدون انضمام تعهد خود انجام دهد و یا اعتباری را که از طرف بانک گشاینده اعتبار، افتتاح گردیده است، تأیید نماید.

گاهی بانک خریدار و بانک فروشنده در یک محل قرار می‌گیرند، در چنین صورتی مراحل سوم و چهارم، از مراحل فوق، در یکدیگر ادغام می‌شوند و بانک

1-Op.cit., p.339

۲ - ریچارد راجی . دریس کول: نقش اعتبارنامه‌های تضمینی در تجارت بین الملل، ترجمه محسن محبی، به نقل از مجله حقوق بین الملل ویرجینیا، شماره ۲، سال ۱۹۸۰، منتشره در مجله حقوقی دفتر خدمات حقوقی بین المللی جمهوری اسلامی ایران، شماره اول، زمستان ۱۳۶۳، صفحه ۱۲۲ به بعد.

3-Schmitthoff, op.cit., p.340

گشاینده اعتبار به فروشنده اطلاع می‌دهد که اعتباری بنفع او گشایش یافته است که این اسر را یا مستقیماً و یا از طریق شعبه‌ای از بانک در محل اقامت فروشنده به انجام می‌رساند .

۱۱ - در بررسی مراحل چهارگانه یک معامله مبتنی بر اعتبارات اسنادی، دو نکته قابل توجه است :

اولاً - مراحل اول و چهارم برای فروشنده حائز اهمیت خاصی است زیرا در مرحله اول ناظر بر انعقاد قرارداد خرید و فروش، مناسب‌ترین نوع از انواع اعتبارات، دریافت اطلاعات و ابلاغ لازم از بانک کارگزار مورد توافق او قرار می‌گیرد .

ثانیاً - در مرحله چهارم، هرگاه فروشنده به تعهد خود سببی بر تحویل اسناد معین و رعایت شرایط اعتبار در طی مدت اعتبار، عمل نماید، تعهد الزام‌آور بانک گشاینده اعتبار دایر بر پرداخت مبلغ اعتبار به‌وسیله، بمنصبه ظهور خواهد رسید . بدیهی است تعهد بانک وقتی الزام‌آور خواهد بود که اعتبارات اسنادی گشایش یافته، از نوع اعتبار اسنادی برگشت ناپذیر باشد . مضافاً بر اینکه هرگاه اعتبار توسط بانک کارگزار تأیید شده باشد، در چنین صورتی تعهد الزام‌آور بانک مذکور را نیز به دنبال خواهد داشت. از این معنی در بحث از انواع اعتبارات سخن به میان آمد .

به نحوی که ملاحظه می‌شود، در اعتبارات اسنادی، حسب مراحل چهارگانه، معمولاً سه قرارداد مستقل و متمایز از هم وجود دارد: (۱)

۱ - قرارداد اصلی یا پایه که بموجب آن «دستوردهنده» با «ذینفع» توافق می‌کنند که پس از تحقق شرایط قرارداد، مبلغ معینی وجه، به «ذینفع» پرداخت گردد .

۲ - قرارداد منعقد فی‌مابین دستوردهنده و بانک گشایش‌کننده اعتبار که بموجب آن «دستوردهنده» متعهد می‌شود که وجه اسناد تجاری (بروات) یا هرگونه مطالبات ناشی از اعتبارنامه را که بانک قبول، پرداخت یا معامله کند، به‌وسیله پرداخت نماید .

۳ - قرارداد منعقد فی‌مابین بانک صادرکننده اعتبار و بانک کارگزار و ذینفع که وفق آن بانک متعهد می‌شود، اسناد تجاری (بروات) یا مطالبات ناشی از اعتبار نامه را، به شرط تحقق شرایط اعتبار، قبول یا در وجه او پرداخت کند .

بخش دوم - ماهیت حقوقی اعتبارات اسنادی

۱۲ - اعتبارات اسنادی، یک نهاد حقوق تجارت غربی است که از طریق اتاق بازرگانی بین‌المللی، در سطح جهانی رواج و قبول عامه یافته است. منشاء اعتبارات اسنادی، برات در صورتهای قدیمی آن است. امروزه مؤلفین حقوق تجارت و حقوق تجارت بین‌الملل، چه در کشورهای حقوق نوشته^(۱) و چه در کشورهای حقوق کامن‌لو^(۲) Common law، به اتفاق آراء بر این عقیده‌اند که اعتبارات اسنادی، تا حدودی شبیه برات فردا کمال اسناد تجاری به مفهوم خاص آن است^(۳) و اهم اوصاف ویژگیهای آن را بخود گرفته است. بر این اساس، در مقام تحلیل ماهیت حقوقی این سند تجاری، برخی از حقوق حاکم بر برات را بر این سند تجاری - بانکی پارمی کنند.

در حقوق فرانسه، قرارداد مقدماتی گشایش اعتبار، از جمله عقود بی‌نام^(۴) بحساب آمده است. و اعتبارات اسنادی مربوطه، مثل مطلق اعتبارنامه‌ها، از اسناد تجاری به معنی خاص محسوب نمی‌شوند و تعهدات ناشی از آن، به ویژه در نوع اعتبار اسنادی غیر قابل برگشت، از مصادیق یک عقد لازم یا قرارداد الزام‌آور برخوردار است، و از مصادیق اسناد تعهدآور بانکی بحساب می‌آید. به این معنی که بانکی که چنین تعهداتی را پذیرا شده است، از پذیرش دستورات خریدار، مبنی بر عدم پرداخت ثمن معامله یا مبلغ اعتبار، به فروشنده، با احراز رعایت شرایط مقرر در اعتبار، امتناع خواهد کرد و فسخ و ابطال اعتبار را نخواهد پذیرفت. از همین رو، در قلمرو حقوق بانکی، از اعتبار اسنادی، در نوع غیر قابل برگشت، به عنوان «تعهد الزام‌آور بانکی» یاد می‌کنند.^(۵) در حقوق عرفی انگلیس، برای اعتبارات اسنادی، قائل به ماهیت خود بخود تصفیه شونده‌ای^(۶) شده‌اند. ماهیت خود بخود تصفیه شونده اینگونه اسناد،

1 - Georges Ripert, op. cit ; p.336 et suiv.

2 - Schmitthoff, op. cit ; p.341.

۳ - بر این مفهوم در حقوق ایران و بررسی تطبیقی آن، رجوع شود به :

- دکتر عبدالحمید زنگنه، حقوق بازرگانی، چاپ دوم، ص ۲۲۱.

- دکتر حسن ستوده تهرانی، حقوق تجارت، جلد سوم، ص ۳.

- دکتر بهروز اخلاقی، بحثی پیرامون مفهوم اسناد تجاری، نشریه دانشکده حقوق و

علوم سیاسی دانشگاه تهران، شماره ۳۱، اسفند ۱۳۵۸.

4 - Georges Ripert, droit commercial, 3e éd ; Paris 1954, pp.869 - 870.

5 - Georges Ripert, op. cit ; T. 2, 10e éd. Paris 1986, p. 366 et suiv. - Bontoux, la letter de credit commercial, Banque, 1958.

6 - Self - Liquidating nature.

ناشی از وثیقه بودن اسناد حمل است. به این معنی که بانک، بابرخورداری از حق وثیقه نسبت به کالا و در هر صورت می‌تواند با استفاده از حق وثیقه و فروش کالا، طلب خود را تصفیه کند. (۱)

۱۳ - در کشور ما، تا قبل از انقلاب اسلامی ایران و دگرگونی پاره‌ای از نهادهای حقوقی، اعتبار اسنادی را غالباً از مصادیق قراردادهای خصوصی موضوع ماده ۱۰ قانون مدنی به‌شمار می‌آورده‌اند. پس از انقلاب، احیاناً با زیر سؤال رفتن ماده ۱۰ ق. م. از یک‌سو، و تصویب قانون عملیات بانکی بدون ربا مصوب شهریور ماه ۱۳۶۲، باب بحث‌های جدیدی در مورد ماهیت حقوقی اینگونه اسناد گشوده شد. با این توضیح که حسب نظرات برخی از حقوقدانان، قانون عملیات بانکی بدون ربا، اجازه انجام عملیات بانکی را فقط در قالب عقود معین و به‌ویژه مضاربه، اجاره به‌شرط تملیک، معاملات اقساطی، مزارعه، مساقات، سرمایه‌گذاری مستقیم، معاملات سلف و جعاله، داده است. بر این اساس، تلاش‌های ارزنده و قابل تقدیری در تحلیل ماهیت اینگونه اسناد و قراردادهای در قالب عقود معین مذکور به‌عمل آمد و از میان این عقود، قالب عقد جعاله (۲) و مضاربه را بیشتر برازنده اعتبارات اسنادی یافتند (۳) و بر این عقیده شدند که از نظر عقود اسلامی، اعتبار اسنادی، هم بعنوان جعاله و هم به‌صورت مضاربه، عملی است. (۴)

بحث از اینگونه مباحث، از حوصله این مقاله خارج است و نگارنده بر این عقیده است که تحلیل اعتبارات اسنادی در قالب عقود معین به‌ویژه جعاله و مضاربه، هرچند از جهت نظری، جالب و آموزنده می‌تواند باشد، ولی در نهایت بحث عبث و بیهوده‌ای می‌نماید و عدم برازندگی اینگونه قالب‌ها را به‌منصبه ظهور می‌رساند، زیرا اوصاف و ویژگیهای اینگونه اسناد اعتباری را نادیده می‌انگارد و به‌مثابه مباحثی است که برخی از حقوقدانان در تحلیل ماهیت حقوقی برات، در قالب عقود «انتقال طلب»، «حواله»، «تبدیل تعهد» و امثال آن به‌عمل

۱ - ریچارد جی. دریس کول، منبع یاد شده، ص ۱۳۰.

۲ - یاسان کمالی، بررسی اعتبار اسنادی در قالب عقد جعاله، تحقیقات دوره کارشناسی ارشد حقوق خصوصی، دانشگاه آزاد اسلامی، پائیز ۱۳۶۷.

۳ - لیندا صیاد، اعتبارات اسنادی، پایان‌نامه دوره کارشناسی ارشد در رشته حقوق خصوصی دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه تهران، سال ۱۳۶۹، ص ۵۰ به بعد.

۴ - دکتر اسدالله کریمی، منبع یاد شده، ص ۱۱۲ - ۱۱۱.

آورده‌اند. (۱)

واقع مطلب این است که حقوق حاکم بر اعتبارات اسنادی، از اوصاف و ویژگی‌هایی برخوردار است که عدم توجه و اعتنا به آنها، مانع از درک درست ماهیت حقوقی اسناد مذکور و مکانیسم حاکم بر آنهاست. از این جمله است اصل استقلال یا وصف تجریدی اعتبارات اسنادی واصل یا دکتربن رعایت دقیق .

از آنجا که هر گونه تحلیلی می‌بایست بر پایه اصول و حقوق حاکم بر اعتبارات اسنادی صورت پذیرد، از این رو لازم است، مختصری از اصول مذکور، سخن به میان آوریم :

بند اول - حقوق حاکم بر اعتبارات اسنادی

۱۴ - گفته شد منشاء اعتبارات اسنادی، برات در صورتهای قدیمی آن است. امروزه مؤلفین حقوق تجارت بین‌الملل، جملگی بر این عقیده‌اند که اعتبارات اسنادی، تا حدودی شبیه برات است واهم اوصاف و ویژگیهای آن را بخود گرفته است .

بر این مبنا، در مقام تحلیل حقوق حاکم بر آن، عمدتاً به دو اصل زیر توجه دارند :

۱ - اصل استقلال یا وصف تجریدی اعتبارات اسنادی ،

۲ - اصل رعایت دقیق اسناد .

محور این مقاله، بحث مختصری پیرامون اصول یاد شده، بشرح زیر است :

الف - اصل استقلال (۲) یا وصف تجریدی (۳) اعتبارات اسنادی

۱۵ - در قلمرو حقوق مدنی، اسناد، اعم از رسمی و عادی، دلیل محسوب و حکایت از وقوع یک تعهد یا امر حقوقی می‌کنند. بنابراین، هرگاه به‌جهتی از جهات، بطلان تعهد یا امر حقوقی به اثبات برسد، سند ناشی از آن تعهد یا امر حقوقی نیز اعتبار خود را از دست می‌دهد، به بیان دیگر در قلمرو حقوق مدنی، اسناد

۱ - بهروز اخلاقی، حقوق تجارت، تحلیل پاره‌ای از موضوعات، جزوه درسی دوره کارشناسی ارشد، رشته حقوق خصوصی، دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه تهران، سال تحصیلی ۶۹ - ۶۸ فصل سوم، ص ۷۸ به بعد .

2 - the autonomy of the letter of credit - le principe de l'indépendance .

3 - le caractere abstrait .

جنبه طریقت دارند. (۱)

اسناد مدنی، چون دلیل اثباتند و حکایت از یک امر و رابطه حقوقی و یا انتقال طلب می‌کنند و طلبکار به استناد آن امر یا رابطه حقوقی، به بدهکار مراجعه می‌نماید، پس بدهکار حق دارد، علیه دارنده سند، ایراد و اعتراض کند که علت و سبب پیدایش دین، باطل بوده و یا سند فسخ شده، و یا اعتبار آن، به جهتی از جهات قانونی، سلب گردیده است، در نتیجه این فعل و انفعالات حقوقی، سند خالی از وجه خواهد شد. (۲)

در قلمرو حقوق تجارت، وضع در مورد اسناد تجاری و از جمله اعتبارات اسنادی، به گونه دیگری است. در اینگونه اسناد، تعهد پرداخت ناشی از سند اعتباری، مستقل از وجود و ارزش و اعتبار امر یا رابطه حقوقی است که معمولاً علت و سبب وقوع آن را تشکیل می‌دهد.

اعتبارات اسنادی، مثل اسناد تجاری به معنی خاص، اسناد قابل معامله و متضمن «حقوق و تعهدات براتی» می‌باشند. صدور اینگونه اسناد، حکایت از قصد نتیجه به منظور پرداخت دارد. به عبارت دیگر اعتبار اسنادی، خود یک هدف است و نه وسیله و جنبه موضوعیت دارد و نه طریقت. (۳)

۱۶ - مؤلفین حقوق تجارت و حقوق تجارت بین الملل، جملگی برای اعتبارات اسنادی، معتقد به «اصل استقلال» و «وصف تجریدی» می‌باشند. به این معنی که مستقل و منفک از قرارداد اصلی خرید و فروش و یا دیگر معاملات است. بانکی که خود را وارد گردونه اعتبارات اسنادی می‌کند، صرفاً با یک مسأله سروکار دارد و آن این است که آیا اسنادی که به وسیله فروشنده تسلیم می‌شوند، با اسنادی که در دستورات خریدار در متن اعتبار، مشخص شده‌اند، مطابقت دارد یا نه؟ از همین رو گفته می‌شود که معامله اعتبارات اسنادی «معامله اسناد» است و در

۱ - دکتر محمد جعفر جعفری لنگرودی، حقوق تعهدات، جلد اول، فصل چهارم، ش ۱۶۲ به بعد - دکتر ناصر کاتوزیان، حقوق مدنی، ج ۱، بحث چهارم، ص ۳۱۹ به بعد - دکتر عبدالمجید امیری قائم مقامی، حقوق تعهدات، نظریه کلی تعهدات قانون مدنی، ج ۲، سال ۱۳۵۲، بخش ۴، ص ۲۴۵ به بعد.

۲ - دکتر محمد جعفر جعفری لنگرودی، دائرة المعارف حقوق مدنی و تجارت، ج اول، ص ۴۲۱ - ۴۲۰.

۳ - دکتر جعفری لنگرودی، دائرة المعارف، ص ۴۲۱ - ۴۲۰. بهروز اخلاقی، منبع یاد شده، ص ۵۵.

p. Iescot - R. Roblot, les effets de commerce, T. 1 Nos 4 & 5.

اینکه آیا قرارداد اصلی راجع به فروش الوار، نفت و یا ماشین آلات و یا مربوط به معامله دیگری است، هیچ ارتباطی به بانک ندارد. (۱)

تنها موردی که بانک استثنائاً باید از پرداخت بر مبنای اعتبار، امتناع ورزد، موردی است که برای بانک ثابت شود که اسناد، علی رغم ظاهر صحیح آنها، در واقع تقلبی است و ذینفع (فروشنده) مرتکب نوعی کلاهبرداری شده است. این مورد اغلب به عنوان «استثناء کلاهبرداری» شناخته شده است. (۲)

اصل استقلال و یا وصف تجریدی اعتبارات اسنادی در مواد ۳ و ۴ از مقررات متحدالشکل به صراحت بیان شده است.

ماده ۳ «مقررات» می گوید :

« ۳ - اعتبارات، ماهیتاً معاملاتی جدا از قرارداد(های) فروش یا سایر قرارداد (هایی) هستند که این اعتبارات مبتنی بر آنها است و قراردادهای مبنای اعتبار به هیچوجه ارتباطی به بانکها نداشته و تعهدی برای آنها ایجاد نمی نماید، حتی اگر در اعتبار هرگونه اشاره ای به این قراردادها شده باشد.»

و ماده ۴ همان «مقررات» می افزاید :

«در عملیات اعتبار، کلیه طرفهای ذیربط اسناد را معامله می نمایند و نه کالا، خدمات و یا سایر عملکردهایی که اسناد مرتبط با آنهاست.»

اصل استقلال و وصف تجریدی اعتبارات اسنادی، از قراردادهای اصلی و پایه حکایت از وحدت احکام و اشتراک مقررات این سند بانکی با برات دارد. و در حقوق انگلیس، به عقیده مؤلفین حقوق تجارت این کشور، این وجه اشتراک و توسعه و پیشرفت آن را مدیون «لرد دنینگ» (۳) قاضی انگلیسی می دانند. نامبرده در رأی صادره خود در این زمینه می گوید :

۱ - ریچارد جی . دریس کول، مقاله یاد شده، ص ۱۲۴ - دکتر اسدالله کریمی، مقاله یاد شده، ص ۱۱۵ - بهروز اخلاقی، مرجع یاد شده، ص ۱۲۴ - ۱۲۰ .

Schmitthoff ; Op . cit ., p. 340 - Georges Ripert , op . cit ., p. 367 .

2 - Schmitthoff ., p. 340.

تقلب در معاملات موضوع اعتبارات اسنادی وضمانتنامه های بین المللی «دستور منع پرداخت آنها در جریان انقلاب.» مقاله منتشره در مجله هاروارد، شماره ۵ ، دوره ۹۳ ، سال ۱۹۸۰ ، ترجمه محسن محبی، مجله حقوقی دفتر خدمات حقوق بین المللی جمهوری اسلامی ایران، شماره دوم، بهار ۱۳۶۴، ص ۵۵ به بعد .

3 - Lord Denning M . R .

«این مطلب اساسی است که هر بانکی که اعتبار اسنادی صادر می‌کند باید تعهدات خود را محترم شمارد. بانک به هیچوجه با اختلاف خریدار و فروشنده ارتباطی ندارد. خریدار ممکن است بگوید که کالا مطابق با قرارداد نمی‌باشد. مع هذا بانک باید به تعهدات خود احترام بگذارد. خریدار ممکن است بگوید که ادعای متقابلی در مورد مبلغ زیادی دارد. ولی بانک باز هم باید تعهدات خود را محترم شمارد. یک اعتبار اسنادی متناهی یک سفته است که از بابت بهای کالایی داده می‌شود و چون وجه نقد باید محترم شمرده شود، هیچگونه تهاثر یا ادعای متقابلی برای کاهش آن مجاز نمی‌باشد. رجوع شود به: Nova(jersey)Knit Ltd-V-Kammgarn GmbH در حالیکه سفته را خریدار به فروشنده می‌دهد، اعتبار اسنادی را بانک با قصد اجتناب از هرگونه مسأله‌ای که ماهیت تهاثر یا ادعای تقابل داشته باشد به فروشنده می‌دهد.»^(۱)

آراء بسیاری در حقوق انگلیس مؤید این معنی است و حکایت از اصل استقلال یاد شده دارد.^(۲) در حقوق فرانسه نیز وضع بر همین منوال است و تشابه چشمگیری در وجوه اشتراک به چشم می‌خورد.^(۳)

۱۷ - به نحویکه ملاحظه می‌شود، «اصل استقلال» و «وصف تجریدی» اعتبارات اسنادی این هدف را دنبال می‌کند که اعتبار را به یک مکانیسم پرداخت مطمئن و غیرقابل ایراد و اعتراض تبدیل نماید و به عبارت دیگر، تعهد جدیدی را که از ذات اعتبار اسنادی ناشی می‌شود، مستقل و متمایز می‌سازد.

البته ممکن است این سؤال مطرح شود که تعهد جدید ناشی از ذات اعتبار اسنادی، رابطه حقوقی قبلی یا به عبارت دیگر، قرارداد خرید و فروش را که برپایه

این رأی در دعوی زیر صادر شده است :

1 - Schmitthoff op . cit ., p . 341 .

Power Curber International Ltd .

v .

National Bank of Kuwait

۲ - همچنین رجوع شود به :

Toprak Mahsulleri offisi

v .

Finagrain Companic - Commerciale Agricole et Financiere SA (1981) 1 w . L . R . 1233

- Intraco Ltd v . Notis shipping corporation - LLoyds Rep . 98 .

۳ - برای آراء صادره از محاکم فرانسه رجوع شود به :

Georges Ripert , op . cit ., p . 365 - 367

و اساس آن اعتبار گشایش یافته، بطور کلی از بین می‌برد و یا اینکه باقی می‌گذارد؟ در صورتی که رابطه حقوقی منشاء اعتبار باقی بماند، این رابطه از چه نوعی است؟ چه پیوندهایی میان تعهد جدید ناشی از اعتبار و رابطه حقوقی قبلی وجود دارد؟

به بیانی دیگر آیا اعتبار اسنادی، موجب سقوط رابطه حقوقی قبلی و تبدیل آن به تعهد جدید می‌گردد و یا اینکه سبب بقاء رابطه حقوقی قبلی و بروز تعهد جدید مستقل دیگری است . .

این بررسی ظریف است و وجوه تشابه چشمگیری را با تحلیل روابط حقوقی ناشی از برات نشان می‌دهد . آنچه در این مختصر قابل ذکر است این است که هر چند اعتبار اسنادی از اصل استقلال و وصف تجریدی برخوردار است ولی این استقلال موجب قطع رابطه اعتبار از منشاء یا قراردادهای اصلی نشده، در صورت بروز اختلاف و طرح آن در محاکم مد نظر و توافقات اولیه مورد بررسی قرار خواهد گرفت . (۱)

ب - اصل یا دکتترین رعایت دقیق (۲)

۱۸ - ارزش و تأثیر تعهد ناشی از اعتبارات اسنادی، علی القاعده با تنظیم سند اعتباری که منشاء ایجاد آن تعهد است احراز می‌شود . این قاعده، دلائل روشنی دارد . لزوم احترام به شکل و صورت سند و رعایت دقیق مفاد سند، از این جهت است که از قصد و رضای گشاینده سند اعتباری حمایت بعمل آید و این موضوع را به او تفهیم نماید که تعهد او «وصف تجریدی» دارد .

در بحث از اعتبارات اسنادی، در تمامی نظام‌های حقوقی، همواره بخشی از مطالب به بررسی شکل و صورت آنها اختصاص یافته است و این معنی یادآور همان جنبه‌های شکلی در اسناد تجاری به معنی خاص مثل برات، سفته و چک است که هرگاه یکی از شرایط را، هر چند ناچیز و بی اهمیت باشد، مثل تاریخ صدور، ذینفع و تاریخ پرداخت . . . فاقد باشد، از شمول مقررات تجاری مربوط به آن سند، خارج است . (۲)

در اعتبارات اسنادی، اینگونه عوارض، قابلیت استفاده و کاربرد آن را

1 - Lescot - Robot , op . cit . , No 77 & S.

دکتر بهروز اخلاقی، مرجع یاد شده، ص ۵۵ به بعد .

2 - The doctrine of strict performance .

۳ - بهروز اخلاقی، مرجع یاد شده، ص ۴۱ - ۴۰ .

به‌عنوان مکانیسم پرداخت، سلب می‌کند. (۱)
این اصل حقوقی که بانک دریافت‌کننده اسناد از فروشنده، حق دزد اسنادی را که دقیقاً با شرایط و مفاد اعتبار مطابقت ندارند، رد کند، از باب سهولت و سادگی، به‌عنوان دکترین رعایت دقیق، شهرت دارد. (۲)

۱۹ - به عقیده مؤلفین حقوق تجارت بین‌الملل، دلیلی که این قاعده را تأیید می‌کند و عموماً به وسیله فروشندگان رعایت نمی‌شود، این است که بانک ابلاغ‌کننده یا کارگزار، نماینده خاص یا انحصاری بانک گشاینده اعتبار است و این بانک نیز نماینده خاص و انحصاری خریدار بحساب می‌آید. حال اگر چنین نماینده‌ای (که در اصطلاح بانکی و کیل است) که دارای اختیارات محدودی است، خارج از حدود اختیاراتش عمل کند، موکل و یا اصیل که ممکن است بانک گشاینده اعتبار و یا خود خریدار باشد، حق دارد آن عمل نماینده را، به اعتبار خارج بودن از حدود اذن و اختیار، منتسب به خود نداند و نتیجه اینکه در صورت بروز خسارتی، نماینده بایستی خطر تجاری معامله را خود به‌عهده بگیرد. (۳)

۲ - باری، اسنادی که در متن اعتبار درج می‌شوند، باید دقیقاً همان اسنادی باشند که طرفین بر لزوم ارائه آنها توافق داشته‌اند. و اگر اسنادی که ارائه می‌شوند، دقیقاً با شرایط اعتبار اسنادی مطابقت نداشته باشند و بانک از قبول آنها امتناع ورزد، فروشنده بایستی فوراً با خریدار تماس گرفته، از او تقاضا کند تا به بانک دستور دهد، اسناد را آن‌گونه که به بانک ارائه شده‌اند، بپذیرد. امتناع بانک در منحرف شدن از دستورات حتی در یک مسأله کوچک و ظاهراً بی‌اهمیت که طبق دستورالعمل‌ها یا مقررات متحدالشکل در موارد قابل اعمال، تأیید نشده است، از جهت دستورالعمل‌های بانک، در اکثر موارد چنانچه دعوائی مطرح شود، مورد تأیید دادگاه، قرار خواهد گرفت. (۴)
یکی از قضات برجسته انگلیسی، نظریه رعایت دقیق اعتبار را به‌صورت زیر بیان داشته است :

۱ - ماده ۵ مقررات متحدالشکل، در این باره می‌گوید :
«دستورات مربوط به افتتاح اعتبارات، خود اعتبارات، دستورات مربوط به هرگونه تغییرات در شرایط اعتبار، و خود تغییرات باید کامل و دقیق باشد.»

2 - Schmitthoff, op. cit., p. 342 - 343.

3 - Schmitthoff, op. cit., p. 342.

4 - Schmitthoff, op. cit., p. 342.

«برای اسنادی که تقریباً واحد بوده یا وظیفه واحدی را انجام می دهند، در اینجا مجال طرح وجود ندارد.»^(۱)

در دعوائی، خریداران (خوانندگان) دانه های وانیل را از فروشنده ای در «باتاوا» (جا کارتا) خریداری می کنند و به بانک دستور گشایش اعتبار اسنادی تأیید شده ای را به نفع فروشنده می دهند تا مبلغ اعتبار را در مقابل ارائه اسناد خاصی شامل گواهی کیفیت صادره از سوی کارشناسان *by experts* در اختیار فروشنده قرار دهد. به علت ابهام در تلگراف رمزی، بانک ابلاغ کننده اعتبار در «باتاوا» به فروشنده چنین اطلاع می دهد که اعتبار براساس تحویل گواهی یک نفر کارشناس *by expert* قابل وصول است. فروشنده که سابقه کلاهبرداری داشته، عمدتاً کالاهای بی ارزش را حمل کرده و یک نفر کارشناس منتخب نیز توفیق کشف کلاهبرداری نداشته است.

مجلس اعیان انگلیس، در رأی صادره چنین مقرر می دارد که :
«خریداران الزامی به جبران خسارت بانک ندارند، زیرا بانک برخلاف دستور خریداران، اعتبار را منحصرأ براساس گواهی یک نفر کارشناس، بجای حداقل دو نفر کارشناس، در اختیار فروشنده قرار داده بود.»^(۲)

در دعوی دیگر، خریداران که در قالب یک شرکت ایتالیایی فعالیت می کردند، مقداری غذای ماهی از یک شرکت در نیویورک خریداری می کنند. قرارداد که مبتنی بر فرم اتحادیه غذای احشام بود، بصورت سی اند اف C & F شهر «ساوانا» منعقد شده بود و مقرر می داشت که خریداران می بایست اعتبار را نزد بانک نیویورک افتتاح کنند. اسنادی که می بایست توسط فروشنده به بانک ارائه شوند عبارت بودند از بارنامه ای به حواله کرد ممهور به مهر «کرایه حمل قبلاً پرداخت شده است» و نیز گواهی کیفیت مبنی بر اینکه کالاها دارای ۷۰٪ پروتئین هستند.

1 - Schmitthoff, op. cit., p. 342.

Equitable Trust Co. of New York

این رأی در دعوی زیر صادر شده است :

V.

Dawson Partners Ltd. (1927) L. I. R. 49, 52

۲ - این رأی، در دعوی فوق الذکر صادر شده است. برای رأی مشابه رجوع شود به :
Gian Singh & Co. L td.

V.

Banque de L'indochine (1927) 27 L. I. L.R. 49 - (1947) 1 W. L. R. 1234

آراء مذکور در کتاب Schmitthoff، بشرح یاد شده، ص ۳۴۲ و ۳۴۳ آمده است.

اعتبار اسنادی گشایش شده، تابع مقررات متحدالشکل بود، فروشندگان به بانک ابلاغ کننده در نیویورک، بارنامه‌ای ارائه دادند که متضمن قید به «حواله کرد» نبود و نتیجتاً قابلیت واگذاری و نقل و انتقال نیز نداشت و عبارت «کرایه قبلا پرداخت شده است» را نیز فاقد بود ولی برعکس متضمن عبارت «کرایه قابل پرداخت خواهد بود» را در برداشت.

گواهی کیفیت نیز بیانگر وجود ۶۷٪ پروتئین بود. و با وجود اینکه کالاها در صورت حساب «غذای کامل ماهی»^(۱) توصیف شده بودند، در بارنامه فقط «غذای ماهی»^(۲) ذکر شده بود. خریداران این اسناد را رد کردند و در زمانی که مدت اعتبار در حال انقضای بود، فروشندگان مستقیماً اسناد دیگری را برای خریداران ارسال داشتند که متضمن قید عبارت پرداخت کرایه حمل و گواهی کیفیت دال بر وجود حداقل ۷۰٪ پروتئین در کالاها بود.

خریداران ارائه مجدد اسناد را رد کردند و بعد از انجام داوری در لندن، موضوع در محاکم انگلیس مطرح شد. دادگاه مرجع رسیدگی به دلایل زیر چنین حکم داد که خریداران حق رد کردن اسناد را داشته‌اند:

۱ - تسلیم مجدد و مستقیم اسناد بی‌وجه بوده و بطور کلی کان‌لم‌یکن تلقی می‌شود.

۲ - تسلیم اولیه اسناد یعنی تسلیم اسناد به بانک مربوطه در نیویورک، به دلایل ذیل ناقص و غیرقابل قبول بوده است:

الف - بارنامه متضمن قید «کرایه حمل قبلا پرداخت شده است» نبوده، بلکه در واقع عبارت «کرایه قابل وصول است» در آن ذکر شده بود. بعلاوه این بارنامه به جهت اینکه فاقد قید «به حواله کرد» بوده، پس قابل واگذاری نیز نبوده است. نتیجه اینکه بارنامه معتبری که بتواند طبق قرار داد سیف CIF یا سی اند اف C & F تسلیم شوند، محسوب نمی‌شده‌اند.

ب - گواهی کیفیت وجود مقدار کمتری از پروتئین را نشان می‌دهد (بجای ۷۰٪، ۶۷٪).

ج - اما توصیف کالاها در بارنامه بصورت الفاظ عام «غذای ماهی» کافی

1 - Fish full meal

2 - Fish meal .

بوده، زیرا کالاها، در صورت حسابهای تجاری، صحیحاً توصیف شده بوده. (۱)
 ۲۱ - در دعوی دیگر از طرف بانک ملی ایران به طرفیت بانک بارکلیز (۲)، خریدار ایرانی، کامیونهای آمریکائی را از فروشندگان انگلیسی خریداری می کند. براساس دستورات خریدار، بانک ملی ایران، اعتباری برای فروشندگان گشایش می کند. بانک بارکلیز، به عنوان بانک ابلاغ کننده اعتبار عمل می نماید. دستورات عملهای بانک گشاینده اعتبار، برای بانک ابلاغ کننده، این طور بیان می شود که اعتبار جهت پرداخت ثمن «یکصد دستگاه کامیون شورلت نو» (۳) مستلزم ارائه گواهی دولت ایالات متحده، نسبت به موضوع است که مؤید «وضعیت نو» باشد. اسنادی که به بانک «بارکلیز» ارائه می شود، مبهم و متناقض بوده اند. صورت حساب تجاری نشان می داد که کامیونها در «وضعیت نو» (۴) قرار دارند. گواهی دولتی از آنها به عنوان «خوب و نو» (۵) یاد کرده بود و بارنامه نیز آنها را به همین کیفیت توصیف نموده بود.

بانک «بارکلیز» در مقابل ارائه اسناد، اقدام به پرداخت مبلغ اعتبار نمود و اسناد مربوطه را برای بانک ملی ایران ارسال داشت. بانک ملی ایران به بانک بارکلیز اعلام نمود که اسناد را صحیحاً بررسی نکرده ولی با این وجود، بانک ملی، به بانک بارکلیز، اجازه افزایش مبلغ اعتبار را می دهد و خریدار نیز پس از اولین مرحله از ارسال محموله ها به ایران، آنها را بررسی و پس از حدود شش ماه، بانک ملی ایران، اقدام به رد اسناد می کند. قاضی «مک نیر» (۶) در رأی صادره خود، چنین حکم داده است که:

- ۱ - اسناد صحیح و درست نبوده اند. لازم بود به وسیله بانک بارکلیز رد شوند.
- ۲ - اما با توجه به اوضاع و احوال، بانک ملی ایران، معامله را تأیید کرده و حق رد کردن آن را از دست داده است. (۷)

1 - Schmitthoff, op. cit., p. 343.

این رأی، در دعوی زیر صادر شده است:

Soproma S. P. A. V. Marine & Animal by Products Corporation (1966) 1 Lloyd's Rep. 367.

برای آراء مشابه رجوع شود به:

S. H. Rayer & Co. V. Hambros Bank Ltd. (1943) 1 K. B. 37

2 - Bank Melli Iran V. Barclays Bank (1951) 2 Lloyd's Rep. 367.

3 - 100 New chevrolet trucks

4 - In a new condition

5 - New good

6 - Mc Nair

7 - Schmitthoff, op. cit., p. 344-345

ادبیات حقوق تجارت بین الملل، در تمامی کشورها، سرشار از آرائی مشابه آراء صادره فوق است که نظریه رعایت دقیق مفاد اسناد را تأیید می کند. (۱) از همین رو بخشی از «مقررات متحدالشکل اعتبارات اسنادی» به موضوع اسناد و تألیفات حقوقی، نیز تبعاً فصولی را به بررسی کم و کیف آنها اختصاص داده اند که در این مقاله به همین اختصار اکتفاء می شود.

بند دوم - نقش «اسناد» در اعتبارات اسنادی

۲۲ - براساس نظریه رعایت دقیق مفاد اعتبار، بانک حق دارد، اسنادی را که از طرف فروشندگان ارائه می شود و متضمن تمامی مشخصات مذکور در اعتبار اسنادی نیست رد کند. اما بانک ملزم نیست وری این اسرکاری انجام بدهد و نباید هم انجام بدهد و به ویژه، بانک ملزم نیست خود را درگیر ارزش و اهمیت اسنادی کند که به بانک فقط دستور دریافت آنها داده شده است، (۲) حتی اگر ارزش حقوقی این اسناد قابل خدشه باشد، این اسناد که در فرمهای مقرر، تهیه شده اند ممکن است دارای نوعی ارزش تجارتي برای خریداران بوده و همانطور که «قاضی دولینگ» (۳) گفته است:

«این برعهده بانک نیست که استدلال کند، چرا وزن، اندازه، علائم، تعداد، کیفیت و محتویات و ارزش (کالاها) اگر در بارنامه ذکر شده باشد بایستی نامعلوم تلقی شود.»

نمونه ای از این امر، شرطی در یک اعتبار است مبنی بر اینکه، بارنامه مشتمل بر توصیف خاصی از کالاها است. ارزش چنین توصیفی از نقطه نظر آن شرط، بی اثر و نامعتبر است ولی مع هذا، بانک بایستی اصرار داشته باشد که بارنامه متضمن

۱ - برای رأی مشابه، رجوع شود به:

Panchaud Freres S.S. A. V. Etablissement Général Grain company (1970) 1 Lloyd's Rep. 53, 57

2 - The bank is entitled to demand documentary evidence that the condition in the instruction are complied with.

«بانک حق دارد مدارک مثبتی را بخواهد که شرایط مندرج در دستورات، دقیقاً رعایت

شده است.»

مستخرج از رأی:

Floating Dock Ltd. V. Hongkong and Shanghai banking corp. (1986) 1 Lloyd's Rep. 65, 80 Schmitthoff, op. cit., p. 345

رجوع شود به:

3 - Devling. J.

توصیف خاص باشد. اما لزومی ندارد بانک بارنامه را به این علت که شرط «وزن و غیره نامعلوم باشند» حذف نشده است، رد کند، مگر اینکه خلاف آن تصریح شده باشد. بطور کلی در صورت فقدان دستورالعمل مخالفی، بانکها تعهدی بر اینکه خودشان را درگیر با این شرایط در بارنامه کنند، ندارند (فی‌المثل با شرایط عمومی بارنامه‌ها که با حروف ریز نوشته شده‌اند) بلکه به تعبیر قاضی «سالمون»^(۱) همه آن چیزی که آنها باید انجام دهند، این است که بانکها قانع شوند که اسناد صحیحی به آنها ارائه شده است و اینکه بارنامه متضمن هیچ نوع ظهرو نویسی یا «شرط‌گذاری»^(۲) که به وسیله مالکین کشتی‌ها یا متصدیان حمل و نقل بعمل آمده باشد، نیست و در نتیجه این معنی را برساند که نوعی عیب در کالاها یا بسته آنها وجود دارد یا ممکن است وجود داشته باشد.

الف - «اختلاف و ابهام در اسناد»^(۳)

۲۳ - حقوق مربوط به این موضوع در حقوق انگلیس توسط سرجان دونالد و در حقوق فرانسه توسط رویه قضایی بدست داده شده است.^(۴) این امر در رأی صادره توسط قاضی انگلیسی فوق‌الذکر چنین خلاصه شده است که :

«اسنادی که تقریباً یکسان هستند و یا آن‌گونه که تعریف شده‌اند کاربرد واحدی دارند. در این قلمرو مجالی برای طرح و بحث ندارند. اینکه بانک حق دارد تفسیری متعارف نسبت به موارد مبهم و کالتنامه خود داشته باشد اگر و کالتنامه واضح و روشن است، مفاد آن بایستی دقیقاً رعایت شود. اینکه اسنادی باید سریعاً وبدون دادن مهلتی جهت تحقیق طولانی، قبول یا رد شوند، و نیز اینکه ارائه اسنادی که هنگام خواندن و درک آنها تحقیق بیشتر یا تمایل به طرح دعوی حقوقی را موجب شوند، ارائه صحیح و خوب اسناد تلقی نمی‌شود.»^(۵)

1 - Salmon . J. 2- Clausing

3 - Discrepancy of the documents -

4 - Sirjohn Donalson M. R. - Schmitthoff , op . cit . , p . 346

Georges Ripert , op . cit . , p . 366 - 367

5 - Schmitthoff , op . cit . , p . 346

این رأی، در ارتباط با دعوی زیر صادر شده است :

Banque de L'indochine et de suez S. A. V. J. H. Rdyner (Mincing Lane) Ltd ,
(1983) Q. B. 711 , 729 - 730

←

برای آراء مشابه رجوع شود به :

۲۴ - مؤلفین حقوق تجارت بین الملل، در زمینه اختلاف و ابهام در اسناد و بروز مغایرت دو مورد را از یکدیگر تفکیک می کنند : ممکن است ابهام در دستورات مربوط به یک اعتبار اسنادی که از سوی مشتری صادر می شوند، وجود داشته باشد و یا ممکن است اسناد ارائه شده به بانک دارای ابهام باشند. اگر دستورات مربوط به گشایش اعتبار مبهم باشد، بهترین رویه برای بانک، تقاضای توضیح و ابهام زدائی است و غالباً چنین گفته می شود که :

«هرگاه اسناد ارائه شده، مبهم باشد، اصلاً ارائه و تسلیم آنها، یک

ارائه نامناسب و مردود است . . .» (۱)

بانکها، به هنگام بررسی اسناد ارائه شده، نباید به رعایت موشکافانه عبارات، در تمامی موارد، اصرار داشته باشند. رویه بین المللی بانکی بر این قاعده استوار است که هرگاه الفاظ و عبارات در دستورالعمل ها و اسناد ارائه شده به بانک، که معانی مشابهی دارند و به نحو مقتضی خوانده و درک می شوند، حکایت از مطابقت دارند. هر چند عیناً همانند نباشند، بانک حق رد اسناد را نخواهد داشت. (۲) پیرو بروز پاره ای اختلاف نظرات در مورد نقش بانکها، در پیروی از دستورات مشتریان خود، موضوع در کمیسیون بانکی اتاق بازرگانی بین المللی مطرح و کمیسیون چنین نظر داد که :

«بانکها نبایستی مثل یک دستگاه ماشین خود کار عمل کنند، بلکه

باید هر مورد را منفرداً بررسی نموده، نظر دهند.» (۳)

۲۵ - در ارتباط با تفسیری که بانک اجازه دارد از اسناد ارائه شده بعمل

- Commercial Banking Co. of Sydney Ltd v. Yalsand Pty - Ltd (1973) A. C. 279 →
Hansson .

V .

Hamel and Horley Ltd , (1922) 2 A . C . 36

M . Golodetz & Co . inc .

V .

Czarnikow - Rionda Co . inc . The Galatia (1980) 1 W . L . R . 495

Schmitthoff , op . cit . , p . 346

1 - Schmitthoff , op . cit . , p . 346

این نظر در ارتباط با دعوی زیر صادر شده است :

Banque de l' Indochine et de Suez SA

V .

J . H . Rayner (incing Lane) Ltd . (1983) Q . B . 711 , 729 - 730 .

2 - Schmitthoff , op . cit . , p . 346 .

3 - Opinions (1980 - 81) of the ICC Banking Commission (ICC Publication No 399) , 35 .

آورد، نظر غالب این است که اینگونه تفاسیر باید بسیار مضیق و محدود باشد و هرگاه بانک در رعایت دقیق مفاد اسناد، اصرار نرورد، دچار خطر خواهد شد. (۱) در عمل، ممکن است بانک، در موارد استثنایی، با قبول خطر و یا در برابر جبران خسارت، آماده قبول اسناد مبهم باشد. (۲)

هرگاه بانک تصمیم به رد اسناد داشته باشد، بایستی موارد ابهام و اختلاف موجود در اسناد را، در اعلامیه رد، مشخص سازد. دلیل این امر، این است که ذینفع اعتبار، فرصتی برای رفع نقص داشته باشد.

هرگاه اسناد به وسیله بانک گشاینده اعتبار، رد شوند، بانک مذکور مکلف است، مراتب را، فوراً با استفاده از راههای مخابراتی، و در صورت عدم امکان استفاده از این راهها، با دیگر وسایل سریع ارتباطی، به بانک ابلاغ کننده اطلاع دهد و نیز لازم است اسناد را در اختیار بانک مزبور قرار دهد.

تصور بر این است که بانک گشاینده اعتبار و بانک ابلاغ کننده و بانک تأیید کننده (در صورتی که اعتبار اسنادی از نوع غیر قابل برگشت و تأیید شده باشد)، دارای «فرصتی متعارف» (۳) برای بررسی اسنادی می باشند که متضمن موارد ابهام و اختلاف است.

«فرصت متعارف»، در هر مورد، بستگی به اوضاع و احوال از قبیل پیچیدگی اسناد ارائه شده، زبان اسناد، موضوع به جهت رسیدن وسیله حمل کالاها و اعتراضات احتمالی خریدار به پرداخت براساس کلاهبرداری مظنون یا واقعی به وسیله فروشنده، دارد. در رویه بانکداری انگلیس، پنج تا شش روز کاری بانکی، به عنوان «فرصت متعارف» تلقی شده است. در موارد استثنایی، هشت روز کاری برای این امر کافی خواهد بود. (۴)

این رویه، در بانکهای اروپائی نیز کم و بیش رعایت می شود. در موارد عادی، بانکها، با رعایت این محدوده زمانی، معمولاً اسناد را طی سه روز، قبول یا رد می کنند. در بانکهای کشورهای آمریکای لاتین، آفریقایی و آسیایی، بانکها، زمان طولانی تری را جهت بررسی اسناد، لازم دارند. (۵)

۲۶ - وقتی در رابطه با اعتبار اسنادی که تحت «مقررات متحدالشکل» گشایش یافته، موضوع کفایت اسناد مطرح می شود، موارد ابهام و اختلاف را

1 - Schmitthoff, op. cit., p. 347.

2 - Schmitthoff, op. cit., p. 371.

3 - Reasonable time

4 - Schmitthoff, op. cit., p. 347, 355 - 356.

۵ - رجوع شود به بند ب ماده ۱۶ «مقررات متحدالشکل».

نمی‌توان براساس دستورات صادره به بانک حل و فصل نمود، در این صورت ضروری است تا با مراجعه به «مقررات متحدالشکل» که در خصوص اسناد متضمن جزئیات قابل ملاحظه‌ای است و بانکها نیز آن را قبول دارند، در مقام رفع مشکل برآمد. «مقررات متحدالشکل»، بین دو حالت، قائل به تفکیک شده است: اگر دستورات راجع به اعتبار اسنادی، ارائه بارنامه دریایی را ضروری ندانسته باشد، در این صورت، اسنادی که بایستی ارائه شوند، در ماده ۲۹ «مقررات» مشخص شده‌اند. ولی هرگاه دستورات، ارائه بارنامه دریایی را ضروری اعلام نموده باشد، در چنین حالی، اسناد مورد نیاز، اسنادی خواهند بود که در ماده ۲۶ مقرر شده است.

دلیل این تمایز را، به عقیده برخی از مؤلفین حقوق تجارت بین‌الملل، باید در انقلاب دائمی در صنعت حمل و نقل جستجو نمود. این انقلاب معلول توسعه حمل و نقل کانتینری و مرکب و نیز انقلاب ارتباطاتی است که هدفش جایگزین کردن زمینه اطلاعاتی الکترونیکی و اتوماتیک بجای کاغذ، به عنوان وسایل جدید انتقال سوابق اطلاعاتی مربوط به یک معامله تجاری، می‌باشند. واقع مطلب این است که امروزه، تحولات تکنولوژی با چنان سرعت و شتابی پیش می‌رود که چهره جدید و نوینی از تقسیم بندی جغرافیایی و مرزی کشورها، شکل می‌گیرد. (۱) نتیجه اینکه، در معاملات ساده تجاری، که خریدار قصد دارد، خود کالاها را تحویل بگیرد، اسناد حملی که نسبت به بارنامه‌های قابل انتقال، از رسمیت کمتری برخوردارند، کفایت خواهد نمود. اینگونه اسناد که دارای ارزش و اهمیت حقوقی کمتری است، می‌تواند راه نامه (بارنامه‌های راه‌آهن)، سررسید کرایه، بارنامه فیاتا (۲) و یا حتی رسید پستی باشد.

وفق مقررات ماده ۳۰، بانکها مجازند، چنین اسناد حملی را قبول کنند مشروط بر اینکه با شرایط مقرر ماده مرقوم انطباق داشته باشند. ولی هرگاه دستورات متضمن ارائه بارنامه دریایی باشد، در این صورت بانکها مکلفند، در خصوص تسلیم یک بارنامه دریایی مناسب و مقتضی، اصرار ورزند. از این موضوع در ماده ۲۶ «مقررات متحدالشکل» تصریح بعمل آمده است. در اینجا، مروری به متن سواد یاد شده، بی‌فایده نخواهد بود.

ماده ۲۰ «مقررات» می‌گوید:

1 - Schmitthoff, op. cit., p. 348.

۲ - فدراسیون بین‌المللی اتحادیه‌های نمایندگان حمل و نقل.

«به جز اعتباری که در آن اسناد حمل بصورت بارنامه دریائی (بارنامه اقیانوسی یا بارنامه حمل از طریق دریا)، یا رسید پستی، یا گواهی پست مورد درخواست باشد :

الف - بانکها چنانچه ترتیب دیگری در اعتبار مقرر نشده باشد، سند حملی را قبول خواهند کرد که :

۱ - صورت ظاهر آن نشان دهد که توسط حمل کننده معینی یا نماینده او صادر شده است ، و

۲ - بنا به مورد، مشخص شده باشد که کالا ارسال ، تحویل شده برای حمل یا بارگیری شده است، و

۳ - در صورتیکه نسخ اصل در بیش از یک نسخه صادر شده است، شامل سری کامل نسخ اصل صادره به نام فروشنده باشد، و

۴ - سایر شرایط اعتبار کالا مراعات شده باشد .

ب - ضمن مراعات نکات فوق، و مشروط به اینکه ترتیب دیگری در اعتبار مقرر نشده باشد، بانکها سند حمل را در موارد زیر رد نخواهند کرد :

۱ - عنوان سند عناوینی نظیر «بارنامه حمل مرکب» ، «سند حمل مرکب»، یا «بارنامه حمل مرکب یا بارنامه بندر به بندر» یا عنوان و یا عناوین ترکیبی دیگری باشد که همگی دارای همین مفهوم و منظورند، و یا ،

۲ - بعضی یا کلیه شرایط حمل به مرجع یا سند دیگری بجز خود سند حمل (مثل سند حمل ملخص یا سند حمل پشت سفید) رجوع داده شده باشد، و یا

۳ - محل تحویل کالا برای حمل با بندر بارگیری تفاوت داشته باشد و مقصد نهایی با بندر تخلیه متفاوت باشد، و یا

۴ - مربوط به محمولات، نظیر محمولاتی باشد که در کانتینر یا کفه بارگیری Pallet و مانند آن گذاشته می شود، و یا

۵ - شامل عبارت «در نظر است»، یا عباراتی مشابه آن، در ارتباط با کشتی یا دیگر وسائل حمل و نقل یا در ارتباط با بندر بارگیری و یا بندر تخلیه باشد .

ج - بانکها در مواردی که کالا از طریق دریا حمل می شود یا بایش از یک نوع وسیله و از جمله کشتی حمل می گردد، سند

حمل را در شرایط زیر رد خواهند کرد، مگر اینکه ترتیب دیگری در اعتبار مقرر شده باشد :

- ۱ - دال بر «حمل در بست» کالا باشد، و یا
- ۲ - دال بر حمل با کشتی ای باشد که فقط به کمک محرک بادی حرکت می نماید .

۵ - بجز در مواردی که ترتیب دیگری در اعتبار مقرر شده باشد، بانکها سند حمل صادر شده توسط عاملان حمل و نقل را نخواهند پذیرفت، مگر اینکه «بارنامه حمل مرکب» فیاتا (فدراسیون بین المللی اتحادیه های نمایندگان حمل و نقل) که به تأیید اتاق بازرگانی بین المللی رسیده باشد، یا اینکه سند حمل توسط عامل حمل و نقلی که خود به عنوان حمل کننده یا نماینده حمل کننده معین عمل می کند، صادر شده باشد .»

و ماده ۲۶ همان «مقررات» می افزاید

«هرگاه در اعتبار، سند حمل درخواستی بارنامه دریائی باشد :

الف - بانکها سند را با شرایط زیر خواهند پذیرفت، مگر اینکه ترتیب دیگری در اعتبار مقرر شده باشد :

- ۱ - صورت ظاهر آن نشان دهد که توسط حمل کننده مشخص یا نماینده او صادر شده است ، و
- ۲ - دال بر آن باشد که کالا در کشتی On board معینی بارگیری یا حمل شده است، و
- ۳ - در صورتی که نسخ اصل در بیش از یک نسخه صادر شده است، شامل سری کامل نسخ اصل صادره بنام فرستنده باشد، و
- ۴ - سایر شرایط اعتبار کالا مراعات شده باشد .

ب - ضمن مراعات نکات فوق، و چنانچه ترتیب دیگری در اعتبار مقرر نشده باشد، بانکها اسناد حایز شرایط زیر را رد نخواهند کرد :

- ۱ - عنوان اسناد عناوینی نظیر « بارنامه حمل مرکب » ، «سند حمل مرکب «یا» بارنامه حمل مرکب یا بارنامه بندر به بندر» و یا عنوان و عناوین ترکیبی دیگری باشد که دارای همین مفهوم و منظورند، و یا

۲ - بعضی یا کلیه شرایط حمل به مرجع یا سند دیگری بجز اسناد

حمل (مثل بارنامه ملخص یا سند حمل پشت سفید) رجوع داده شده باشد، و یا

۳ - محل تحویل کالا برای حمل با بندر بارگیری تفاوت داشته باشد و یا مقصد نهایی با بندر تخلیه متفاوت باشد، و یا

۴ - مربوط به محمولات، نظیر محمولاتی که در کانتینر یا کف بارگیری و مانند آن گذاشته شده باشد.

ج - بجز در مواردی که ترتیب دیگری در اعتبار مقرر شده است، بانکهها سند را در شرایط زیر رد خواهند کرد :

۱ - دال بر «حمل درست» کالا باشد، و یا

۲ - دال بر حمل با کشتی ای باشد که فقط به کمک محرک بادی حرکت می نماید، و یا

۳ - شامل عبارت «در نظر است»، یا عبارتی مشابه آن، در ارتباط با موارد زیر باشد :

* کشتی و یا بندر بارگیری (مگر اینکه، مطابق بند «ب» ماده بیست و هفت، سند حاوی قید در کشتی قرار گرفتن On board کالا بوده و همچنین بندری که عملاً بارگیری در آن صورت می گیرد مشخص شده باشد)، و یا

* بندر تخلیه (مگر اینکه مقصد نهایی مشخص شده در اسناد، محلی بجز بندر تخلیه باشد) و یا

۴ - سند توسط عامل حمل و نقل صادر شده باشد، مگر اینکه مشخص باشد که عامل حمل و نقل مزبور خود به عنوان حمل کننده یا نماینده حمل کننده معینی عمل می کند.»

ب - یکپارچگی اسناد متعدد

۲۷ - دستورات مربوط به یک اعتبار اسنادی، معمولاً این است که بانک، مبلغ اعتبار را براساس ارائه اسناد و مدارک بصورت مجموعی، پرداخت نماید. اغلب این اسناد را، اسناد حمل تشکیل می دهند، مثل بارنامه، صورت حساب تجاری، بیمه نامه، گواهی بازرسی کالا، گواهی مبدا،

در صورتیکه دستورات صادره به بانک خلاف آن را تصریح نکرده باشد، کافی است کلیه اسناد حمل با یکدیگر و بصورت مجموعی، متضمن کلیه جزئیاتی باشند که به بانک به عنوان وکیل، اعلام می شود و ضرورتی ندارد که هر سند، بصورت

جداگانه، در این مجموعه یا واحد کل، مشتمل بر همه جزئیات باشد. فی المثل، کالاها بایستی در فاکتور یا صورت حساب تجاری، کاملاً و بر اساس دستورات صادره توصیف شده باشند. ولی توصیف کلی آنها در سایر اسناد، کفایت خواهد نمود. این قاعده، در بند ج ماده ۱۴ از «مقررات متحدالشکل» که به زعم برخی از مؤلفین اثر نظریه رعایت دقیق را تا حدودی کاهش داده بود^(۱)، به چشم می خورد.

بند ج ماده ۱۴ می گوید:

«مشخصات کالا در سیاهه های تجارتي باید با مشخصات تعیین شده در اعتبار مطابقت داشته باشد. در سایر اسناد، ممکن است کالا بدون اینکه با مشخصات تعیین شده در اعتبار مغایر باشد، بطور کلی توصیف گردد.»

در حقوق انگلیس، رأی صادره در دعوی میدلند بانک بطرفیت سیمور^(۲) به پیروی از قاعده مندرج از ماده فوق الذکر صادر شده است. در این دعوی، یک تاجر انگلیسی، مقداری پراردک از فروشندگان هنگ کنگی، بر اساس سی انداف C&F هامبورگ خریداری می کند. دستورات صادره به بانک این معنی را افاده می نمود که اسناد حمل می بایستی بیانگر «حمل کالاها از هنگ کنگ به هامبورگ» باشد و تحت عنوان «وصف، کمیت، قیمت» چنین گفته شده بود: «پراردک هنگ کنگ با ۸۶٪ تمیزی، ۱۲ عدل، هر عدل به وزن تقریبی ۱۹۰ پوند»

در بارنامه، از کالاهای موصوف بصورت، صرفاً ۱۲ عدل پراردک هنگ کنگی توصیف بعمل آمده بود. ولی کلیه اسناد دیگر مثل صورت حسابهای تجارتي وقتی با هم ملاحظه می شدند، متضمن یک توصیف کاملی از کالاها بودند. فروشنده اقدام به حمل کالاهای بی ارزشی نمود و خریدار متعاقباً چنین ادعا نمود که بانک حق نداشته بر مبنای اعتبار اسنادی، او را بدهکار نماید زیرا بارنامه مشتمل بر توصیف کاملی از کالاها نبوده است.

قاضی «رولینگ» این ادعای خریدار را رد نمود و چنین نظر داد که بانک مفاد و کالتنامه را کاملاً رعایت کرده است.^(۳)

1 - Schmitthoff, op. cit p.

2 - Midland bank Ltd. V Seymour, (1955) 2 Lloyd's Rep. 147 ;

همچنین مراجعه شود به دعوی :

Panchaud Freres S.A

V.

Etablissements Général Grain Co. (1970) Lloyd's Rep. 53 (C.A.), p. 37.

3 - schmitthoff, op., cit., p. 350.

ج - همبستگی اسناد (۱)

۲۸ - بشرحی که گذشت، در حالیکه نوعی اغماض در توصیف کالاهای مندرج در اسناد، به غیر از فاکتور (صورت حساب تجاری) مجاز شناخته شده است، قاعده حکایت از این دارد که کلیه اسناد ارائه شده به بانک باید صراحتاً و بدون هیچگونه ابهامی مربوط به کالاهای واحدی باشند و به عقیده برخی، مساله «شناسایی»^(۲) کالاها با «توصیف»^(۳) آنها در اسناد، فرق می کند. به عبارت دیگر اگر اسناد، به واسطه یک ارجاع صریح به کالاهای واحدی به هم وابسته نباشند، ارائه اسناد یک ارائه نامناسب و نامطلوب خواهد بود ولی ضرورتی ندارد که اسناد، خود از طریق ارجاعات دو جانبه به یکدیگر مرتبط باشند.^(۴)

در دعوایی مربوط به خرید و فروش شکر^(۵)، در دستورات مربوط به اعتبار اسنادی چنین قید شده بود که گواهی مبداء یک مرجع ذیصلاح و یک مجموعه کاملی از بارنامه دریائی مشعر بر اینکه حمل از یکی از بنادر جامعه اقتصادی اروپا به مقصد جیبوتی از طریق ترانزیت یمن باشد، ضروری است. بارنامه های دریائی مؤید این معنی بودند که حمل به وسیله کشتی «مارخور یا کشتی جایگزین دیگر»^(۶) انجام گرفته است و اسناد دیگر حکایت از این داشتند که حمل از طریق: «حمل و نقل مختلطی به مقصد بندر جیبوتی از طریق ترانزیت یمن» صورت پذیرفته است.

دادگاه پژوهشی چنین اتخاذ تصمیم نمود که هر چند شرایط مربوط به توصیف کالاها به نحوی به عمل آمده است که با بند ج ماده ۱ «مقررات متحدالشکل» مطابقت دارد ولی همبستگی میان بارنامه ها و گواهی مبداء را فاقد است و به عبارت روشنتر، قید «کشتی مارخور یا کشتی جایگزین دیگر» ممکن است کشتی دیگری را شامل گردد و در نتیجه به یک محموله دیگر شکر مربوط گردد.

1 - Linkage of documents

2 - Identification

3 - Description

4 - Schmitthoff, op. cit., p. 350

5 - Banque de L' Indochine et de Suez S.A.

V.

J. H. Rayner (Mincing lang) Ltd. (1983) Q. B. 711

6 - M. V. Markhor or substitute.

هر چند تصمیم دادگاه پژوهشی به اتفاق آراء اتخاذ شده است، ولی به عقیده برخی از تصمیم متخذه چنین برداشت می‌شود که در دعوی مطروحه، همبستگی اسناد از طرف دادگاه، در مفهوم خیلی مضیقی به کار گرفته شده است.

باری، ادبیات حقوقی کشورهای مختلف، در نظامهای مختلف حقوقی، سرشار از تفاسیر، نظرات و آرائی است که حقوق و اصول حاکم بر اعتبارات اسنادی را تبیین می‌کند. غرض از طرح برخی از این نظرات و آراء، آشنائی با اوصاف و ویژگیهایی است که حاکم بر این سند اعتباری، به عنوان یک مکانیسم و ابزار تجارت بین‌الملل است. ما امیدواریم، در فرصت‌های دیگری، توفیق طرح جنبه‌های دیگری از موضوع را بیابیم و باب یک بحث و تبادل نظر انتقادی و سازنده‌ای را، براساس آراء صادره از محاکم خود، بازکنیم. انشاءالله

